

Een traditie van verandering

De architectuur van het hedendaagse schoolgebouw

Over de vele veranderingen in het onderwijs van de laatste jaren werd veel gepubliceerd, maar minder over de wijze waarop die veranderingen ruimtelijk werden vertaald. Staro(Stichting Architecten Research Onderwijsgebouwen) nam daarom het initiatief voor deze publicatie, waarin de wisselwerking van onderwijs en architectuur in de periode 1990-2008 in kaart wordt gebracht. Het resultaat is een fraai vormgegeven en rijk geïllustreerd boek, dat wordt gecompleteerd door een beeldessay van fotograaf Jannes Linders over het dagelijks leven in en om schoolgebouwen.

Tekst Ton Verstegen
In vier essays, gekoppeld aan telkens tien schoolportretten worden verschillende thema's in de recente scholenbouw belicht. Leidraad was de vraag hoe het boek opdrachtgevers, ontwerpers en gebruikers kan inspireren bij toekomstige plannen. Zij stuiten daarbij onvermijdelijk op de vraag wat er van alle verandering - in een nog betrekkelijk korte periode - vergankelijk zal zijn en wat beklijft. Vandaar ook de titel van het boek: Een traditie van verandering. Dat het onderwijs en zijn voorzieningen veranderen, staat vast. Maar zouden die veranderingen niet zelf onderdeel van een traditie kunnen vormen? Vanuit die vraagstelling keek architectuurhistoricus Dolf Broekhuizen naar de voorafgaande periode, in zijn beschouwing 'Bouw geen scholen, bouw educatieve centra'; *Scholenbouw in Nederland 1950-1990*. Hij laat zien dat het Nieuwe Leren minder nieuw is dan het lijkt. Al eerder werd gebroken met het klassieke onderwijs, op zoek naar mogelijkheden van individueel leren. Maar ook het idee van de school als plaats van algemene vorming, of de school als onderdeel van de multi-functionele accommodatie kan bogen op een traditie.

Typologie van de ruimtelijke opzet
Zijn bijdrage legt een gedegen fundament voor de andere drie essays die zich expliciet op de periode 1990-2008 richten. In het tweede hoofdstuk 'Het gemeenschappelijke domein in het nieuwe leren: tussen toe-eigening en representatie' analyseren de architecten/publicisten Like Bijlsma en Eireen

Schreurs de traditie van verandering aan de hand van een typologie van de ruimtelijke opzet, speciaal gericht op de gemeenschappelijke ruimten. Deels ontleend aan andere bouwopgaven ontwikkelen zich in de scholenbouw nieuwe ruimtelijke typen zoals de passage, het atrium, de patio en het 'open veld'.

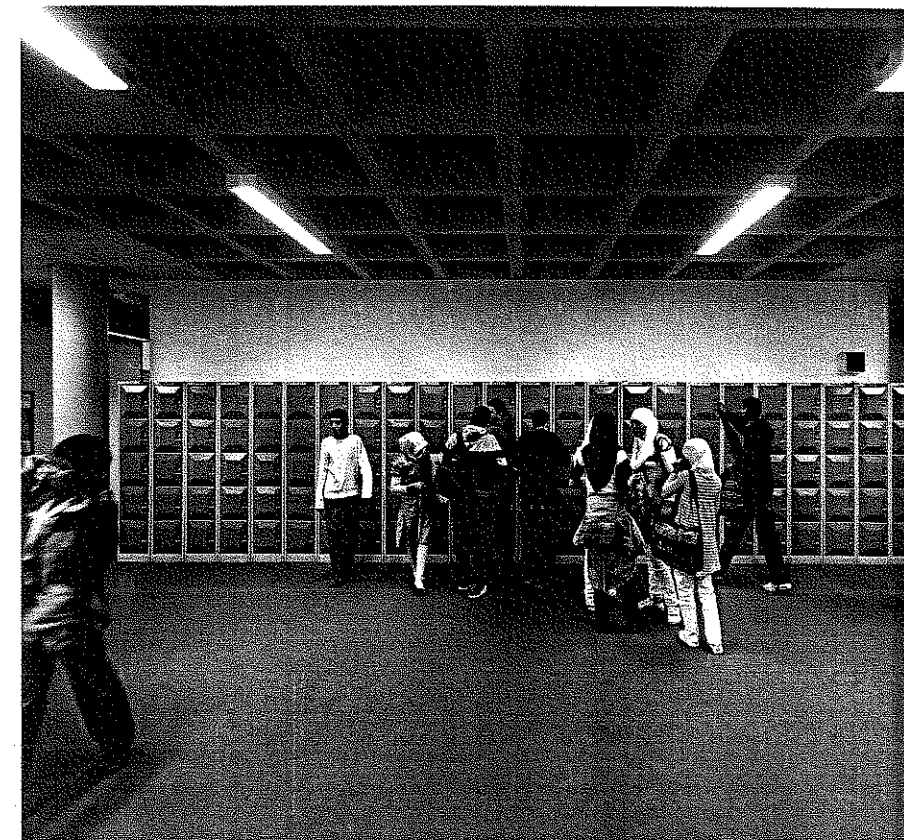


Klimaat

Socioloog/ publicist Ton Verstegen behandelt in hoofdstuk 3, 'Van een open naar een stimulerende omgeving. Inrichtingsconcepten in recente scholenbouw', het binnenklimaat in scholen in de breedste zin. Hij beschrijft hoe harde gegevens zoals de temperatuur of de kwaliteit van licht, lucht en geluid het functioneren van het onderwijs kunnen beïnvloeden. Maar klimaat is ook een bepaalde gesteldheid waarin wordt gewerkt en dus een gevoelsmatige grootheid. De open leeromgeving vraagt meer dan ooit om aandacht voor gevoelsmatige kwaliteiten zoals ruimtelijkheid en veiligheid, empathie en gemeenschappelijkheid.

De brede school

In het laatste hoofdstuk *De school als centrum van buurt en wijk* besteedt architect/publicist Paul Groenendijk aandacht aan het recente fenomeen van de brede school en de inbedding ervan in bestaande of nieuwe wijken. De brede school ontwikkelt zich tot een baken en herkenningspunt in de buurt, een sociale condensator zoals vroeger de kerk. Dit publieke karakter van de school staat echter op gespannen voet met andere ontwikkelingen, zoals de behoefte aan herkenbaarheid en identiteit of de hang naar veiligheid. Architecten moeten een antwoord vinden op deze deels tegenstrijdige eisen.



Traditie van verandering

Anno 2008 lijkt de vernieuwingsgolf in het onderwijs wat geluwd. Dit kan leiden tot een terugval waarbij elke vernieuwing bij

voorbaat wordt gewantrouwd. Dit boek laat zien dat zich onder de turbulentie aan het oppervlak een traditie van verandering schuilgaat. Het nodigt alle partijen uit die bij de oprichting en inrichting van onderwijsgebouwen zijn betrokken, om aan te sluiten bij deze traditie. De publicatie is mogelijk gemaakt door bijdragen van het Ministerie van OCW, Proper-Stok Ontwikkelaars en Staro. ◀

Presentatie op NOT

De publicatie 'Een traditie van verandering' wordt gepresenteerd op een symposium tijdens de Nationale Onderwijstentoonstelling op 29 januari 2009 in de Jaarbeurs in Utrecht. Nadere informatie over het symposium en de Staro-presentatie is te vinden op www.staro-bna.nl.

Titel: Een traditie van verandering
Ondertitel: De architectuur van het hedendaagse schoolgebouw
NAI-uitgevers
i.s.m. de Stichting Architecten Research Onderwijsgebouwen (Staro)
Redactie: Ton Verstegen, i.s.m. Dolf Broekhuizen
Auteur(s): Dolf Broekhuizen, Like Bijlsma en Eireen Schreurs, Paul Groenendijk, Ton Verstegen
Beeldredactie: Janine Schulze (bvvc)
Vormgeving: Rick Vermeulen (Via Vermeulen)
Beeldessay: Jannes Linders
Geïllustreerd (kleur en zw/w)
206 pagina's
Verschijningsdatum: november 2008
Nederlandse en Engelse editie



De Staro is een bundeling van meer dan 100 architectenbureaus die actief zijn op het gebied van de scholenbouw en in dit verband onderzoek doen en kennis en ervaring uitwisselen. Door de verscheidenheid aan activiteiten die de Staro voor de leden organiseert zijn de architectenbureaus die zijn aangesloten bij de stichting beter toegeruste gesprekspartners voor opdrachtgevers, gebruikers en overheden. Zij kunnen een wezenlijke bijdrage leveren aan een goede, op de behoeften afgestemde onderwijshuisvesting. De Staro werkt onder auspiciën van de Bond van Nederlandse Architecten, zie www.staro-bna.nl.